

Rekomendacja farmaceuty w leczeniu bólu gardła

Pharmacist's recommendation in sore throat treatment

mgr farm. Monika Gołdyka

PDF www.lekwpolsce.pl

Streszczenie: Pacjenci z bólem gardła pojawiają się w aptekach najczęściej w okresie upałów, gdy nadmiernie korzysta się z klimatyzacji oraz w sezonie przeziębieniowym. Zapalenie gardła, bo to ono najczęściej jest przyczyną bólu, wywoływane jest głównie przez wirusy. Infekcja może dotyczyć jedynie gardła, ale zazwyczaj pojawiają się także inne symptomy. Ból gardła towarzyszy też chorobom bakteryjnym. Pacjent będzie oczekiwał od farmaceuty porady, jak zwalczyć te nieprzyjemne objawy. Na szczęście w aptece dostępny jest cały wachlarz rozwiązań bez recepty. **Słowa kluczowe:** ból gardła, gardło, zapalenie gardła.

Abstract: Patients with sore throat are appearing at the pharmacies most during hot season, when the air conditioning is overused and during cold and flu season. Pharyngitis, because it is the most common cause of pain, is mainly caused by viruses. The infection can only affect the throat, but usually other symptoms also occur. The patient will ask the pharmacist for advice on how to overcome these unpleasant symptoms. Fortunately, the pharmacy has a whole range of non-prescription solutions. **Keywords:** sore throat, throat, pharyngitis.

» Wprowadzenie

Każdy z nas wielokrotnie spotyka się z tego typu bólem. W codziennej praktyce aptecznej farmaceuta nie ma możliwości dokładnego zdiagnozowania przyczyn bólu, a może być ich wiele. Opisany przez pacjentów przybiera formy problemów z przełykaniem, „ogólnego”, „piekącego” itp.

Nie zawsze ból gardła ma związek z infekcją wirusową lub bakteryjną, niekiedy można go powiązać z problemami związanymi z nadkwasotą lub uszkodzeniami mechanicznymi, czasami z innymi chorobami, jak nowotwory. Związany może być także z uszkodzeniem śluzówki wyściełającej gardło lub stanem chorobowym migdałków, będących jedną z pierwszych linii obrony naszego organizmu przed patogenami.

Dokładne rozpoznanie należy już do lekarza, lecz nie zawsze pacjent z tego powodu udaje się do gabinetu lekarskiego. Pierwsze kroki najczęściej kieruje do farmaceuty.

W aptecce możemy zalecić środki działające powlekająco, dezynfekująco, przeciwzapal-

nie i przeciwbólowo. W większości są to preparaty, które łagodzą skutek, część z nich likwiduje przyczynę. Od odpowiedniego wywiadu zależy dobór właściwego środka oraz jego postaci farmaceutycznej: tabletki do ssania, aerozolu lub syropu. Istotne jest, aby ból gardła zlikwidować. Wybór substancji jest spory, ale poza nimi liczy się również smak, co w ostatnich latach jest też czynnikiem determinującym terapię tego schorzenia, a także częstotliwość stosowania, gdyż nawet tabletki do ssania lub syropu można przedawkować, o czym warto poinformować pacjenta.

W tym opracowaniu skupimy się na substancjach czynnych zawartych w preparatach dostępnych w aptece, a także na postaciach farmaceutycznych, w jakich występują.

» Substancje miejscowo znieczulające

Zastosowanie leków miejscowo znieczulających przynosi bardzo szybką ulgę, która jest tak pożądana przez pacjentów z bólem gardła. W zależności od substancji początek działania nastę-

puje oczywiście w różnym czasie od podania, ale jest on względnie szybki.

Lidokaina

Wykazuje działanie miejscowo znieczulające. Działa szybko, a jej efekt utrzymuje się długo. Lidokaina przenika przez błonę śluzową jamy ustnej i szybko oddziałuje na receptory nocyceptywne, powodując niemal natychmiastowe działanie. Dzięki ślinie substancja przenosi się do niższych odcinków jamy gardłowej. Łagodzi ból gardła oraz spowodowany infekcją ból towarzyszący przełykaniu [2]. W preparatach na ból gardła dostępna jedynie w formie pastylek do ssania [3].

Benzokaina

Podobnie jak lidokaina jest lekiem miejscowo znieczulającym, który dodatkowo wykazuje działanie przeciwutleniające. Z względu na budowę estrową słabiej niż lidokaina wchłania się przez błonę śluzową. W badaniach porównujących benzokainę i placebo u pacjentów z umiarkowanym lub ciężkim, nieskomplikowanym bólem gardła wykazano, że początek łagodzenia bólu w przypadku benzokainy występował po 20 minutach [4].

Ambroksol

Poza działaniem mukolitycznym, z którego najbardziej słynie ambroksol, wykazuje on również działanie miejscowo znieczulające, a także ma właściwości przeciwzapalne i przeciwutleniające. W badaniu porównującym skuteczność ambroksolu w 3 różnych dawkach (2,5, 5 oraz 10 mg) z placebo wykazano, że dawka 10 mg daje statycznie istotną większą redukcję bólu w stosunku do placebo [5]. Właściwości przeciwzapalne i znieczulające wykorzystuje się w tabletkach do ssania [6].

» Niesteroidowe leki przeciwzapalne (NLPZ)

NLPZ stosowane ogólnoustrojowo są znane każdemu farmaceucie oraz pacjentowi. Stosowanie miejscowe w bólu gardła jest jednak równie po-

pularne. Ich mechanizm działania jest przeciwieństwem idealną odpowiedzią na stan zapalny, który wywołuje ból gardła. Stosowane substancje wykazują także dodatkowe działania, pozwalające na pozbycie się nieprzyjemnych objawów.

Benzydamina

NLPZ, który hamuje syntezę prostaglandyn oraz stabilizuje błony komórkowe i lizosomalne. Dodatkowym działaniem benzydamin jest również działanie przeciwochrząstkowe, które wynika ze zmniejszenia przepuszczalności naczyń włosowatych. Substancja ta działa ponadto odkażająco. Znosi ból towarzyszący stanowi zapalnemu jamy ustnej i gardła [7].

W zaślepionym badaniu prospektywnym porównującym skuteczność płukanek zawierających benzydaminę, kwas acetylosalicylowy oraz placebo u 3 grup pacjentów z pooperacyjnym bólem gardła wykazano, że płukanie przedoperacyjne przy użyciu kwasu acetylosalicylowego zmniejszało częstość występowania pooperacyjnego bólu gardła do 2 godzin, podczas gdy płukanie benzydaminą zmniejszało częstość występowania tego objawu do 24 godzin. Więcej pacjentów zgłosiło poważny pooperacyjny ból gardła w grupie kontrolnej w porównaniu z wymienionymi wyżej 2 grupami [8].

Szerokie spectrum działania to nie jedyna zaleta benzydamin. Jako jedyna z całego zestawienia dostępna jest w tak różnorodnych postaciach farmaceutycznych, które nie są bez znaczenia przy infekcji gardła. Są to pastylki do ssania, roztwór do płukania jamy ustnej i gardła oraz aerozol do stosowania w jamie ustnej, który występuje w wygodnych w użyciu opakowaniach, zawierających długą końcówkę dozującą [8,9].

Flurbiprofen

Flurbiprofen to także NLPZ; jako taki oddziałuje na syntezę prostaglandyn. Inhibicja COX-1 skutkuje działaniem przeciwbólowym i przeciwzapalnym, natomiast hamowanie COX-2 wykazuje efekt przeciwagregacyjny [10].

W badaniach porównujących skuteczność flurbiprofenu i placebo wykazano, że pierwsze łagodzenie objawów po zastosowaniu leku występowało po 15 minutach. Natomiast statystycznie istotne różnice między substancją aktywną a placebo zostały wykryte w ciągu 30 minut i utrzymywały się przez 4 godziny [11]. Na polskim rynku dostępne są tabletki oraz pastylki do ssania, a także aerozol do stosowania w jamie ustnej [10].

Diklofenak

Należący do grupy NLPZ diklofenak stosowany jest miejscowo w leczeniu bólu gardła. W stanach zapalnych błony śluzowej jamy ustnej i gardła wykazuje bowiem działanie przeciwbólowe i przeciwzapalne. Na rynku dostępny jest w postaci roztworu do płukania jamy ustnej i gardła [12].

Salicylan choliny

Jest solą choliny i kwasu salicylowego. Przy podaniu miejscowym wykazuje zwłaszcza działanie przeciwzapalne, charakterystyczne dla kwasu salicylowego. Wynika ono z hamowania syntezy prostaglandyn [1]. Wykazuje także słabe działanie bakteriobójcze. Cholina, zwiększając wydzielanie śliny, uzupełnia działanie przeciwzapalne produktu. Występuje w postaci pastylek do ssania [13].

» Środki dezynfekujące

Cała grupa leków o działaniu dezynfekującym to substancje, które zazwyczaj łączone są w preparatach z substancjami miejscowo znieczulającymi, chociaż zdarzają się produkty, które zawierają tylko jeden składnik. Do środków dezynfekujących należą: chlorek cetylpirydyny, chlorek benzalkoniowy, amylometakrezol, chlorchinaldol, a także ambazon. Wykazują działanie odkażające, dobrze sprawdzają się w infekcjach bakteryjnych, czy grzybiczych, a w przypadku wirusów ich skuteczność nie jest zbyt wysoka.

Chlorek cetylpirydyny w jednoskładnikowym preparacie występuje w formie pastylek i tabletek do ssania [14].

Chlorchinaldol oraz ambazon z kolei jest dostępny jedynie w postaci tabletek do ssania [15,16].

Chlorek benzalkoniowy, podobnie jak amylometakrezol, dostępny jest tylko w preparatach złożonych, jako pastylki i tabletki do ssania [17,18].

» Leki działające ogólnoustrojowo

Wszystkie wyżej wymienione substancje stosowane są miejscowo. Jednak Wytyczne Europejskiego Towarzystwa Mikrobiologii Klinicznej i Chorób Zakaźnych z 2012 r. dotyczące leczenia bólu gardła zalecają także stosowanie ibuprofenu lub paracetamolu w leczeniu ostrego bólu gardła. Rekomendację tę Towarzystwo opiera na wynikach przeglądu systematycznego i 6 randomizowanych badań wykazujących, że niesteroidowe leki przeciwzapalne oraz paracetamol są bardziej efektywne w łagodzeniu objawów bólu gardła u dorosłych i dzieci w porównaniu z placebo [19].

» Leki pochodzenia naturalnego

Również preparaty na bazie surowców naturalnych mogą okazać się pomocne w łagodzeniu bólu gardła. Czasami stanowią jeden ze składników preparatów złożonych i łączone są z wymienionymi substancjami syntetycznymi, ale często występują samodzielnie lub w połączeniu z innymi substancjami naturalnymi. Działają one głównie powlekająco, niekiedy wykazują dodatkowe działanie antyseptyczne.

Powlekające działanie preparatów roślinnych warto wykorzystać wtedy, gdy pacjent czuje suchość w gardle spowodowaną na przykład nadużywaniem klimatyzacji, gdyż prowadzi to do nadmiernego wysuszenia śluzówki.

W randomizowanych, podwójnie zaślepienych badaniach wielośrodkowych porównywalną skuteczność aerozolu zawierającego wyciąg

UNIBEN®

Benzydamiini hydrochloridum

SZYBKO TRAFIA W BÓL GARDŁA

SKUTECZNY

PRZYJEMNY, SŁODKI,
MIĘTOWY SMAK

PRECYZYJNIE TRAFIA W OGNISKO
ZAPALNE (DŁUGI APLIKATOR)

MOŻE BYĆ STOSOWANY
W KAŻDYM WIEKU, TAKŻE U DZIECI

www.uniben.pl

UNIA

Nazwa produktu leczniczego: Uniben, 1,5 mg/ml, aerozol do stosowania w jamie ustnej. Skład jakościowy i ilościowy: 1 ml roztworu zawiera 1,5 mg benzydamiini chlorowodoru (Benzydamiini hydrochloridum). Postać farmaceutyczna: Aerozol do stosowania w jamie ustnej. Wskazania do stosowania: Leczenie miejscowych objawów związanych z ostrym stanem zapalnym jamy ustnej i gardła. Dawkowanie i sposób podawania: Lek Uniben stosuje się miejscowo spryskując powierzchnię błony śluzowej jamy ustnej i (lub) gardła. Dzieci poniżej 4 lat: 1 dawka leku na 4 kg masy ciała, stosowana od 2 do 6 razy na dobę. Bez względu na masę ciała, jednorazowo nie należy przekraczać 4 dawek. Dzieci od 4 do 12 lat: Jednorazowo 4 dawki leku, stosowane od 2 do 6 razy na dobę. Dzieci powyżej 12 lat i dorośli: Jednorazowo od 4 do 8 dawek leku, stosowane od 2 do 6 razy na dobę. Jedna dawka leku o objętości 0,17 ml zawiera 255 mikrogramów benzydamiini chlorowodoru. Uwaga: leczenie ciągłe nie powinno trwać dłużej niż 7 dni, a o jego ewentualnym przedłużeniu powinien zdecydować lekarz. Dawek produktu leczniczego nie można dzielić. Przeciwwskazania: Nadwrażliwość na benzydamiini chlorowodorek lub którąkolwiek substancję pomocniczą produktu. Specjalne ostrzeżenia i środki ostrożności: Stosowanie, zwłaszcza długotrwałe, produktów leczniczych o działaniu miejscowym, może spowodować reakcję uczuleniową. W takim przypadku lek należy odstawić i wdrożyć odpowiednie postępowanie. Ze względu na zawartość metylu parahydroksybenzoianu, lek może powodować reakcje alergiczne (możliwe reakcje typu późnego). Produkt leczniczy zawiera niewielkie stężenie etanolu. Działania niepożądane: Częstość występowania działań niepożądanych: Bardzo często [≥1/10]; Często [≥1/100 do <1/10]; Nierzbyt często [≥1/1000 do <1/100]; Rzadko [≥1/10 000 do <1/1000]; Bardzo rzadko (<1/10 000); nie znana (częstość nie może być określona na podstawie dostępnych danych).

UN/10/2018

Układ/narząd	Bardzo rzadko (mniej niż 1 na 10 000 pacjentów), nie znana (częstość nie może być określona na podstawie dostępnych danych)
Zaburzenia ogólne i stany w miejscu podania	Uczucie pieczenia błony śluzowej jamy ustnej
Zaburzenia żołądka i jelit	Suchość w jamie ustnej, nudności oraz wymioty
Zaburzenia układu immunologicznego	Reakcje nadwrażliwości
Zaburzenia układu nerwowego	Zaburzenia czucia, drętwienie, zawroty głowy, bóle głowy
Zaburzenia skóry i tkanki podskórnej	Wysepka

Lek OTC - wydawany bez przepisu lekarza. Podmiot odpowiedzialny: Zakłady Farmaceutyczne „UNIA” Spółdzielnia Pracy, ul. Chłodna 56/60, 00-872 Warszawa, tel. 22 620 90 81, www.uniapharm.pl Pozwolenie na dopuszczenie do obrotu wydane przez Ministra Zdrowia nr 17982.

z jeżówki i szaławii do aerozolu złożonego z chlorheksydyny i lidokainy u pacjentów z ostrym bólem gardła. Leczenie jeżówką i szaławią wykazało porównywalną skuteczność w zmniejszaniu objawów bólu gardła. W przypadku wszystkich drugorzędnych parametrów, takich jak czas do ustąpienia objawów, ból gardła i ogólna ocena skuteczności przez lekarza i pacjenta, nie obserwowano żadnej różnicy między tymi dwoma sposobami leczenia. Obie mieszanki były bardzo dobrze tolerowane [20] przez pacjentów.

Na rynku dostępne są również produkty lecznicze roślinne, których wskazania opierają się wyłącznie na długim okresie stosowania, a także wyroby medyczne i suplementy diety składające się z produktów pochodzenia naturalnego, które wspomagają leczenie stanów zapalnych gardła.

W ich skład wchodzi:

- tymianek,
- podbiał,
- porost islandzki,
- dziewanna,
- prawoślaz,
- pelargonja afrykańska,
- propolis [21].

» Podsumowanie

Farmaceuta ma do dyspozycji bardzo dużo substancji (od powlekających, przez miejscowo znieczulające, po te działające przeciwwzapalnie, czy przeciwbólowo) w równie imponującej liczbie postaci farmaceutycznych. Po przeprowadzeniu rozmowy z pacjentem można zatem zarekomendować te z nich, które będą najodpowiedniejsze w danym przypadku. Należy zwracać uwagę nie tylko na objawy, ale też wiek pacjenta, co wiąże się przede wszystkim z możliwością wykorzystania preparatu, jego odpowiednim dawkowaniem, a także wygodą stosowania. U dzieci warto rozważyć zastosowanie leku w postaci aerozolu zamiast tabletek, czy pastylek do ssania, gdyż zmniejsza to ryzyko zadławienia.

Pamiętajmy jednak, że prawidłowo przeprowadzony wywiad może także doprowadzić do

skierowania pacjenta do lekarza. Długotrwały ból gardła bywa objawem poważniejszych chorób, jak choroba refluksowa, czy nawet nowotwory. © P

Piśmiennictwo:

1. Rutter P. Opieka farmaceutyczna. Objawy, rozpoznanie i leczenie. 2 wyd. Elsevier Urban&Partner. Wrocław 2009; 1-30.
2. Wonnemann M, Helm I, Stauss-Grabo M, Röttger-Luer P, Tran CT, Canenbley R et al. Lidocaine 8 mg sore throat lozenges in the treatment of acute pharyngitis. A new therapeutic option investigated in comparison to placebo treatment. *Arzneimittelforschung*. 2007;57(11):689-97.
3. ChPL Trachisan.
4. Chrusasik S, Beime B, Magora F. Efficacy of a benzocaine lozenge in the treatment of uncomplicated sore throat. *Eur Arch Otorhinolaryngol*. 2012;269:571-577.
5. de Mey C, Peil H, Kölsch S, Bubeck J, Vix JM. Efficacy and Safety of Ambroxol Lozenges in the Treatment of Acute Uncomplicated Sore Throat. *Arzneimittel-Forschung (Drug Research)* 2008;58(11):557-568.
6. ChPL Mucoangin, tabletki do ssania.
7. ChPL Uniben.
8. Agarwal A, Nath SS, Goswami D, Gupta D, Dhiraaj S, Singh PK. An evaluation of the efficacy of aspirin and benzydamine hydrochloride gargle for attenuating postoperative sore throat: a prospective, randomized, single-blind study. *Anesth Analg* 2006;103:1001-3.
9. ChPL Tantum Verde.
10. ChPL Strepisils Intensive.
11. Benrimoj S.I, Langford J.H, Christian J, Charlesworth A, Steans A, Efficacy and Tolerability of the Anti-inflammatory Throat Lozenge Flurbiprofen 8.75mg in the Treatment of Sore Throat A Randomised, Double-Blind, Placebo-Controlled Study. *Clin Drug Invest* 2001;21 (3):183-193.
12. ChPL Glimbax.
13. ChPL Cholinex.
14. ChPL Halset, Septolete Junior.
15. ChPL Chlorchinaldin.
16. ChPL Faringosept.
17. ChPL Cholinex Intense, Septolete.
18. ChPL Neo-angin.
19. Pelucchi C. et al, Guideline for the management of acute sore throat, *Clin Microbiol Infect* 2012; 18 (Suppl. 1):1-27.
20. Schapowal A, Berger D, Klein P, Suter A, Echinacea/sage or chlorhexidine/lidocaine for treating acute sore throats: a randomized double-blind trial. *Eur J Med Res* 2009;14:406-412.
21. Nowak G, Nawrot J. Surowce roślinne i związki naturalne stosowane w chorobach układu oddechowego. *Herba Pol.* 2009;4:178-213.

mgr farm. Monika Góldyka

monikagoldyka@gmail.com

Nadesłano: 26.10.2018; Copyright© Medyk Sp. z o.o.